

030304-1

Reflexe (někdy se mluví o sebereflexi) pro nás není pouhým obrácením myslícího vědomí k subjektu tohoto vědomí, ale je to struktura mnohem komplikovanější, zejména pak na pokročilé lidské úrovni, jakou umožnil vynález pojmů a pojmovosti ve starém Řecku. Proto nelze přijmout pojetí, jaké zastává Ladislav Tondl (např. 7206, s. 11 - *Věda, technika a společnost*), které je vlastně jakýmsi understatementem, ovšem značně účelovým. Podle Tondla je „sebereflexí jakékoliv uvažování, kdy subjekt této reflexe uvažuje o sobě samém, kdy zejména hodnotí sebe sama, svoji aktivitu, její výsledky a dopady, kdy uvažuje o vlastních krocích, rozhodnutích, o důsledcích těchto kroků“. Problém je ovšem v tom slově „*jakékoliv* (uvažování)“, neboť v takovém případě by onou ‚sebereflexí‘ bylo každé povědomí o sobě, tj. každý obraz, jaký si nějaký subjekt dělá sám o sobě. A druhý největší problém je ve slově „*subjekt*“, neboť jeho význam zůstává neanalyzován, zvláště pak pokud jde o samu povahu toho, co nazýváme „subjektem“. Lidé si o sobě něco mysleli vždy, a to od pradávna; abychom mohli legitimně mluvit o reflexi, musíme předpokládat jistý *odstup od sebe*, bez kterého není ten typ přístupu, jakým je reflexe, možný. A právě tento druh odstupu od sebe je velkým problémem, který je třeba především vidět, náležitě rozpoznat a popsat, a posléze řádně analyzovat.

(Písek, 030304-1.)